Valtiovarainministeriö

Kekäläinen Antti
Järvenpää Soila

Neuvostoraportti

17.5.2023

EU/8/2023-VM-78

Ecofin-neuvoston kokous 16.5.2023 ja Euroryhmän kokous 15.5.2023, Bryssel: Yhteenvetoraportti

Kokous

Talous- ja rahoitusasioiden neuvosto 16.5.2023 ja Euroryhmä 15.5.2023, Bryssel

Neuvostossa saavutettiin yleisnäkemys kryptovarojen tietojenvaihtoa koskevasta direktiivistä (DAC8). Lisäksi komissio esitteli ehdotuksen pankkien kriisinratkaisu- ja talletussuojasääntelykehikon vahvistamiseksi. Suurin osa ministereistä suhtautui ehdotuksiin hyvinkin varauksellisesti. Neuvoston työryhmä aloittaa neuvottelut 24.05.

Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen talous- ja rahoitusvaikutukset asiakohdassa komissio esitti neuvostolle yhteenvedon toimenpiteistä, joilla se yhdessä jäsenvaltioiden tulliviranomaisten kanssa pyrkii löytämään keinoja pakotteiden täytäntöönpanon tehostamiseen ja niiden kiertämisen estämiseen. Useat jäsenmaat, mukaan lukien Suomi, painottivat näiden toimenpiteiden keskeistä merkitystä pakotteiden uskottavuuden ja toimivuuden kannalta.

Talouden elpymisen asiakohdassa keskusteltiin elpymis- ja palautumistukivälineen (RFF) toimeenpanosta. RRF-lainaosuuksia on vielä jäljellä noin 80 mrd. euroa. Eurooppalaisen ohjausjakson kevätpaketissa tullaan arvioimaan toimeenpanoon liittyviä haasteita, ja väliarvio RRF-välineestä suoritetaan ensi vuoden alussa. Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa RFF-välineen suoritusperusteinen luonne sai kiitosta. Usea jäsenvaltio kritisoi sen hallinnollista raskautta. Muutama jäsenvaltio piti ennenaikaisena arvioida välineen menestystä.

Lisäksi puheenjohtaja ja komissio kertoivat G20-maiden valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien kokouksen sekä IMF:n kevätkokousten (10.–16. huhtikuuta 2023) keskusteluista. Muissa asioissa esillä oli Unkarin aloitteesta sosiaalisen koherenssin puitteet (Social Convergence Framework).

Euroryhmässä ministerit keskustelivat euroalueen makrotalouden näkymistä komission 15.5. julkaiseman kevätennusteen pohjalta. Työllisyyskehitys on ollut positiivista euroalueella. Euroryhmä kävi myös temaattisen keskustelun yrityssektorin rakenteellisista haasteista ja sai katsauksen valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien toukokuun G7-kokouksesta.

Euroryhmän pankkiunionikokoonpanossa kuultiin raportointi pankkiunionista sisältäen EKP:n valvontaelimen puheenjohtajan 17. kuulemisen ja raportin yhteisen kriisinratkaisuneuvoston toiminnasta. Euroryhmän laajennetussa kokoonpanossa käsiteltiin digitaaliseen keskuspankkirahaan (CBDC) liittyviä kansainvälisiä näkökulmia ja saatiin tilannekatsaus digitaalisesta eurosta ja CBDC-projekteista EU:ssa. Lisäksi laajennetussa kokoonpanossa käsiteltiin pääomamarkkinaunionin kehittämistä.

Direktiivi hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla annetun direktiivin 2011/16/EU muuttamisesta (DAC8)

Neuvostossa saavutettiin yleisnäkemys kryptovarojen tietojenvaihtoa koskevasta direktiivistä (DAC8). Ehdotus hyväksytään virallisesti, kun EU-parlamentin kanta on saatu ja teksti on viimeistelty juridisesti. Puheenvuoroissa ehdotuksen katsottiin parantavan verotuksen virka-avun tehokkuutta, lisäävän läpinäkyvyyttä ja torjuvan veropetoksia ja veronkiertoa.

Pankkien kriisinhallintaa ja talletussuojaa koskevan kehyksen uudelleentarkastelu

Komissio esitteli ehdotuksen pankkien kriisinratkaisu- sekä talletussuojasääntelykehikon vahvistamiseksi. Pankkiunionin loppuunsaattaminen on tärkeä tavoite, eikä EU:n yhteisessä talletussuojassa ei ole edistytty. Nämä ehdotukset ovat tärkeä askel pankkijärjestelmän ja rahoitusvakauden vahvistamiseksi. Ehdotetut muutokset säätelykehikkoon ovat tarpeen, jotta voidaan minimoida julkisten varojen käyttäminen erityisesti keskisuurien pankkien kriisinratkaisussa. Komission mukaan käytäntö on osoittanut, että jäsenvaltiot ovat haluttomia laittamaan pienet ja keskisuuret pankit maksukyvyttömyysmenettelyyn, koska tämä tarkoittaisi sitä, että talletuksia jouduttaisiin leikkaamaan pankkeja pelastettaessa. Tämän puolestaan pelätään aiheuttavan vältettävissä olevia, suuriakin negatiivisia heijastusvaikutuksia reaalitalouteen. Komissio painotti sitä, että ehdotuspaketti ei ole EU:n vastaus viime aikojen hankaluuksiin USA:n pankkisektorilla, koska paketti on ollut valmistelussa jo ennen näitä tapahtumia. Myös Euroopan keskuspankki tukee komission ehdotuksia.

Asiasta käytiin lähes täysi pöytäkierros. Muutama jäsenvaltio totesi, että tukevat näitä komission ehdotuksia EU:n yhteisen talletussuojarahaston puuttuessa, mutta suurin osa ministereistä antoi vain osittaisen tukensa. Erityisesti ollaan huolissaan siitä, että mahdollisuus käyttää varoja kansallisista talletussuojarahastoista muuhun kuin suojattujen talletusten maksamiseen heikentää talletusten suojaa, lisää kustannuksia sekä heikentää sijoittajanvastuuta pankkikriisien maksamisessa. Myös Suomi oli samoilla linjoilla puheenvuorossaan ja tämän lisäksi ilmaisi pettymyksensä siitä, että komissio ei ole esittänyt muutoksia pankkien valtiontukisäädöksiin yhtä aikaa näiden ehdotusten kanssa. Molemmat tulevat puheenjohtajamaat Espanja ja Belgia kertoivat tulevansa viemään määrätietoisesti tätä asiaa eteenpäin kausillaan.

Muut asiat

Puheenjohtaja antoi myös päivityksen rahoitusmarkkinoita koskevien lainsäädäntöhankkeiden neuvotteluiden tilanteesta (asiakirja 8275/23).

Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen talous- ja rahoitusvaikutukset

Komission mukaan EU:ssa on jo tähän mennessä hyväksytty ja pantu täytäntöön ennennäkemätön määrä pakotetoimenpiteitä. Komissio julkaisi eilen Venäjän taloudellisesta tilanteesta katsauksen, jonka mukaan sen valtiontalouden näkymät heikentyvät edelleen vähenevän kaupan ja lisääntyvien sotakustannusten vuoksi. Ehdotus 11. pakotepaketista on annettu ja siinäkin keskeisenä näkökulmana on pakotteiden kiertämisen estäminen. Ulkokaupan tilastoista pyritään tunnistamaan muutokset ja poikkeavuudet kauppavirroissa. Erityisesti on havaittu kasvua viennissä Venäjän lähialueen maihin, joihin pakotteiden alaisten tavaroiden vienti on lisääntynyt jopa satoja prosentteja. Samoin on havaittu merkittäviä eroja kyseisten maiden tuontitilastojen ja EU:n vientitilastojen välillä, mikä viittaa tavaroiden jäämiseen kauttakulkumaana käytetyn Venäjän alueelle. Jäsenmaiden viranomaiset jakavat pakotteiden valvontaa koskevaa tietoa, minkä lisäksi tulliviranomaisten edustajista koostuva kontaktiryhmä koordinoi jäsenmaiden tullien työtä. Komissio pyrkii tukemaan jäsenvaltioita pakotteiden tehokkaassa täytäntöönpanossa ja vaikuttamaan myös kolmansiin maihin jatkuvalla yhteydenpidolla.

Useat jäsenmaat, mukaan lukien Suomi, painottivat komission esittelemien toimenpiteiden keskeistä merkitystä pakotteiden uskottavuuden ja toimivuuden kannalta. Suomi korosti lisäksi, että olisi olennaista edelleen selvittää kauttakuljetusten kiellon laajentamista sekä tehostaa tätä koskevaa tietojenvaihtoa. Suomi katsoi myös, että Ukrainaan ja pakotteisiin liittyvien kysymysten täytyy jatkossakin pysyä korkealla Ecofin-neuvoston asialistalla. Puheenjohtaja päätti keskustelun toteamalla, että toimia pakotteiden tehostamiseksi on tärkeää jatkaa monilla rintamilla.

Taloudellinen elpyminen Euroopassa

Puheenjohtaja oli laatinut asiakohtaan tausta-asiakirjan, jossa kysytään muun muassa jäsenvaltioiden kokemuksia elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) suoritusperusteisesta luonteesta.

Komissio kertoi hyväksyneensä tähän mennessä 24 maksupyyntöä ja myöntäneensä jäsenvaltioille yli 150 mrd. euroa varoja RRF-välineestä. Liettuan maksupyynnön osalta sovellettiin osittaista maksatusta ja nyt Liettualla on 6 kk aikaa täyttää määritetyt tavoitteet ja välitavoitteet. Viron suunnitelman päivitys on myös hyväksytty komissiossa ja se on tulossa ministereiden pöydälle kesäkuun Ecofin-neuvostossa. Myös muita maksupyyntöjä ja suunnitelmien päivityksiä on tulossa lähiaikoina. Lisäksi komissio kertoi, että RePowerEU-asetuksen tultua voimaan maaliskuussa 10 jäsenvaltiota on indikoinut hakevansa RRF:n lainaosuutta (yht. 148 mrd. euroa). Tämä tarkoittaa komission mukaan sitä, että RRF-lainaosuuksia on vielä jäljellä noin 80 mrd. euron edestä. Komissio kannustaa jäsenvaltioita toimittamaan päivitettyjä suunnitelmia mahdollisimman pian ja yhdistämään näitä päivityksiä RePowerEU-luvun kanssa samaan prosessiin. Suunnitelmien päivitys ei saisi kuitenkaan hidastaa toimeenpanoa, vaan niiden tulisi toimia mahdollisuutena jäsenvaltioille vastata mahdollisiin ongelmiin, kuten esimerkiksi inflaatioon ja investointien pullonkauloihin. Eurooppalaisen ohjausjakson kevätpaketissa tullaan arvioimaan toimeenpanoon liittyviä haasteita.

Komissio arvioi lisäksi, että RRF-välineellä on noin 1,2%:n BKT-vaikutus vuoteen 2026 mennessä, ilman uudistusten positiivisia vaikutuksia. Komissio katsoi, että mikäli kaikki elpymis- ja palautumissuunnitelmat toimeenpannaan suunnitellulla tavalla, niin 78% maakohtaisista suosituksista (CSR) tulee täytetyksi. Komissio totesi, että RRF-väline on osoittanut myös joustavuutensa ja sillä voidaan vastata myös geopoliittisiin haasteisiin. Valvontamekanismien pitäisi olla tasapainossa hallinnollisen taakan kanssa. RRF-välineen väliarvio tulee ensi vuoden alussa.

Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa RFF-välineen suoritusperusteinen luonne sai kiitosta. Usea jäsenvaltio kritisoi sen hallinnollista raskautta. Muutama jäsenvaltio piti ennenaikaisena arvioida välineen menestystä. Heinäkuussa neuvoston puheenjohtajamaana aloittavan Espanja pyrkii edistämään RRF-välineen toimeenpanoa aktiivisesti. Puheenjohtaja päätti toteamalla, että kokemuksia on hyvä vaihtaa sekä ottaa niistä oppia.

G20-maiden valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien kokouksen sekä IMF:n kevätkokousten (10.–16. huhtikuuta 2023) seuranta

Komissio ja puheenjohtaja kertoivat kokouksissa käydyistä keskusteluista. Esillä olivat olleet muun muassa finanssipolitiikan ja sen kohdennettujen toimien sekä rahapolitiikan koordinointi inflaatiopaineiden laskemiseksi, Venäjän hyökkäyssodan seuraukset sekä keskustelut Ukrainan valtionvarainministerin kanssa. Kokouksissa pidettiin tärkeänä jatkaa koordinointia Ukrainan tukemiseksi.

Muut asiat

Muissa asioissa keskusteltiin Unkarin pyynnöstä sosiaalisen koherenssin puitteista (Social Convergence Framework), josta Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston (TSTK) on tarkoitus käydä politiikkakeskustelu kesäkuussa. Unkari oli toimittanut asiasta taustadokumentin delegaatioille. Unkari

katsoo, että tällä on vaikutuksia sekä eurooppalaiseen ohjausjaksoon että keskusteluun tulevasta EU:n talouspolitiikan koordinaatiokehikosta ja siksi myös Ecofin-neuvoston tulisi keskustella siitä.

Suomen edustajat

Valtiovarainministeri Saarikko ja virkamiesvaltuuskunta

Euroryhmä 15.5.2023

1. Makrotaloudellinen kehitys euroalueella

Euroryhmä keskusteli komission kevätennusteesta, joka julkaistiin 15.5. Ennusteen mukaan euroalueen lyhyen aikavälin talousnäkymät ovat edelleen epävarmat, vaikka alkuvuodesta on saatu myös merkkejä odotettua vahvemmasta kehityksestä. Kuluttajahintojen nousu on edelleen nopeaa. Työllisyyskehitys on sen sijaan ollut positiivista. Kaiken kaikkiaan euroalueen talouskasvu on ollut odotettua vahvempaa. Euroryhmän keskustelussa tuotiin esille, että inflaatio on edelleen liian korkeaa ja sen hidastaminen olisi tärkeää. Euroryhmän keskustelussa tuotiin esille myös, että korkea työllisyyden taso on tärkeää euroalueella ja positiivinen piirre epävarmassa taloustilanteessa.

2. Temaattinen keskustelu yrityssektorin rakenteellisista haasteista geopoliittisesti jännitteisessä tilanteessa

Euroryhmä keskusteli komission laatiman muistion pohjalta energiakriisin aiheuttamista haasteista yrityksille ja erilaisista politiikkatoimista ongelmien lievittämiseksi. Yrityssektorin haasteet ovat kasvaneet Venäjän hyökkäyssodan aiheuttaman energiakriisin seurauksena. Haasteita on aiheutunut erityisesti energiaintensiivisille yrityksille, joiden kustannukset ovat nousseet mutta jotka eivät ole kyenneet siirtämään nousseita kustannuksia tuotteiden hintoihin.

Euroryhmässä todettiin, että joillain toimialoilla yritykset ovat kärsineet energian hintojen noususta mutta toisilla kannattavuus on kasvanut. Toisin kuin kotitaloudet, tukea saavien yritysten olisi pohdittava, miten ne voisivat tukea omaa pitkän aikavälin elinkelpoisuuttaan, sillä jossain vaiheessa tuet loppuvat. Euroryhmässä korostettiin myös tukitoimenpiteitä, joilla vältetään yhteismarkkinan pirstoutuminen ja säilytetään johdonmukaisuus olemassa olevien pitkän aikavälin tavoitteiden kanssa, kuten vihreään siirtymään ja energiaomavaraisuuteen liittyvät tavoitteet.

3. Valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien toukokuun G7-kokouksen jälkibrief

Euroryhmän puheenjohtaja, Euroopan komissio, Euroopan keskuspankki ja IMCF:n puheenjohtaja Espanjan talousministeri Nadia Calviño raportoivat kansainvälisistä kokouksista. Euroryhmän puheenjohtaja raportoi valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien toukokuun G7-kokouksesta, joka pidettiin 11.–13. toukokuuta 2023 Niigatassa, Japanissa. Japanin puheenjohtajuuskauden keskeisiä aiheita ovat olleet globaalitalous, ml. ruoka- ja energiaturva, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan, Indopasifisen alueen tilanne, ydinaseriisunta, ilmastonmuutos sekä globaali terveys ja kehitys. Euroryhmän puheenjohtaja raportoi tuoneensa esille budjettipolitiikan koordinointiin ja käynnissä oleviin keskusteluihin pankkiunionista ja pääomamarkkinaunionin syventämisestä liittyvät kysymykset.

Pankkiunionikokoonpano

1. Raportointi pankkiunionista

a) EKP:n valvontaelimen puheenjohtajan 17. kuuleminen
b) Raportti yhteisen kriisinratkaisuneuvoston toiminnasta

Euroryhmän pankkiunionikokoonpanossa kuultiin EKP:n pankkivalvontaelimen puheenjohtajaa Andrea Enriaa ja EU:n kriisinratkaisuneuvoston puheenjohtajaa Dominique Laboureixia. Heidän säännöllinen kuulemisensa on osa EKP:n pankkivalvontaelimen lakisääteistä vastuuvelvollisuutta. Kuulemisissa tuotiin esille, että viimeisten kuukausien aikana on ollut monia tapahtumia, jotka ovat tuoneet rahoitussektorin yhä enemmän keskiöön. Euroopan pankkijärjestelmä on osoittanut joustavuutta suurelta osin viime vuosina tehtyjen päätösten ansiosta. Toisaalta edessä on riskejä, joita ei voida sivuuttaa, ja työtä on edelleen paljon tehtävänä. Esimerkiksi yhteisen kriisinratkaisurahaston kykyä toimia likviditeetin suojana olisi syytä tarkastella syvemmin. Lisäksi pankkiunionin osalta olisi edettävä euroryhmän viime vuosien aikana käytyjen keskustelujen pohjalta.

Euroryhmän laajennettu kokoonpano

1. Digitaalinen keskuspankkiraha (CBDC) – kansainväliset näkökulmat ml. tilannekatsaus digitaalisesta eurosta ja CBDC-projekteista EU:ssa

Euroryhmässä keskusteltiin yleisesti eurooppalaisten digitaalisten keskuspankkivaluuttojen projektien, ml. digitaalisen euron, etenemisestä. Euroryhmässä on viimeisten 18 kuukauden aikana käyty useita keskusteluja aiheesta. Nyt euroryhmässä keskusteltiin hyvistä ja huonoista puolista, joita syntyy, kun euroalueen ulkopuolisille käyttäjille annetaan mahdollisuus käyttää digitaalista euroa. EKP esitteli euroryhmälle vaihtoehtoja ja kompromisseja, jotka liittyvät digitaalisen euron toimimiseen muiden keskuspankkien digitaalisten valuuttojen kanssa. Kansainvälisen yhteistyön tärkeys tuotiin esille, ja asiakohdassa kuultiin myös esitys Ruotsin e-kruunun kehittämistyöstä. EKP jatkaa työtään digitaalisen euron tutkintavaiheen loppuun saattamisessa.

2. Pääomamarkkinaunioni – eurohuippukokouksen seuranta

Euroryhmässä käytiin myös keskustelu pääomamarkkinaunionin tulevaisuudesta. Keskusteluissa pääomamarkkinaunionista on tuotu esille muun muassa, miten pääomamarkkinoiden toiminta voisi edistää vihreää ja digitaalista siirtymää ja kilpailukykyä. Euroryhmä sopi asettavansa tavoitteen päästä maaliskuuhun 2024 mennessä sopimukseen alueista, joita se pyytää seuraavaa komissiota harkitsemaan pääomamarkkinaunionin syventämisessä. Kysymys on strategisesta keskustelusta aloista, joilla jatkokehitys on mahdollista ja todennäköistä tulevina vuosina. Euroryhmässä todettiin, että helppoja seuraavia askelia ei ole jäljellä, mutta maailmalla tapahtuva kehitys muistuttaa siitä, että Euroopan unionin on löydettävä keinoja kilpailukyvyn vahvistamiseksi.

Suomen edustajat

Valtiovarainministeri Annika Saarikko, Alivaltiosihteeri Leena Mörttinen (VM)